39. štev. *Poštnina plačana* V Ljubljani, sobota 2. oktobra 1926. *Izvod Din 1·50* Leto VI.

NOVA PRAVDA

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Narodni dom, I. nadstr. Telefon 77. | Izhaja vsako soboto. | Mesečna naročnina 6 dinarjev, za inozemstvo pa 8 dinarjev.

Enotna delavska fronta

Pri vsaki priliki se poudarja potreba po enotni delavski fronti. Na vseh delavskih shodih in sestankih se govori o tem, še prav posebno pa v delavnicah med delavstvom samim. Med delavstvo je prodrlo prepričanje, da le v enotni fronti lahko doseže svoje pravice in si zagotovi v državi položaj, ki odgovarja njegovim ekonomskim, socijalnim in kulturnim potrebam.

Odveč bi bilo ugotavljati, da je v delavskih organizacijah vse premalo korektnosti in da so poedine delavske organizacije številčno tako šibke, da jim je mogoče uspešno nastopati proti ofenzivi kapitala. Poleg tega je v državi gospodarska stagnacija, ki le poslabšuje delavske pozicije. Pred leti je bilo drugače. Če je delavstvo v tem ali onem obratu grozilo z ustavitvijo dela, je podjetnik podvzel vse korake, da zagotovi svojemu podjetju nemoten obrat. Danes je pa v marsikaterem primeru podjetnik celo zadovoljen, če delavstvo ustavi delo, ker mu je s tem omogočeno, da reducira svoj personal. Podjetnika ne zadene tudi prehud udarec, če začasno ustavi obratovanje, ker itak dela preko potrebe in za zalogo.

V Sloveniji je veliko industrije in primeroma z drugimi pokrajinami v državi tudi največ kvalificiranega delavstva. Slovensko delavstvo je organizatorno izšolano, politično prebujeno in se prilično zaveda svojih pravic v družbi. Vse delavstvo v državi motri slovensko delavstvo kot nekako avantgardo v boju za delavska prava in pričakuje predvsem iz Slovenije široko zasnovanih akcij delavskega pokreta. Upi na slovensko delavstvo so pa brez izgledov na uresničenje, dokler bodo tudi v Sloveniji, navzlic najugodnejšim predpogojem, vladale v delavskih organizacijah razdrapane razmere, ki onemogočujejo vsako enotno akcijo.

Enotnih akcij potrebujemo. Nobena izmed obstoječih delavskih organizacij ni sama dovolj močna, da bi odločevala v razmerah na delovnem trgu. Tega dejstva ne taji nobena organizacija, vendar se posebno z marksistične strani z domišljavega samoljubja preprečuje, da bi se delavske organizacije pri gotovih vprašanjih znašle v skupni fronti. Navedimo samo zadnji spor Trboveljske premogokopne družbe z rudarji, ki je ogrožal in še ogroža na tisoče družin. Delavstvo je bilo uverjeno, da ne bo proti Trboveljski ničesar opravila e n a organizacija. Vsi, brez razlike strank in organizacij bi morali enotno nastopiti, na shodih, enketah, pri pogajanjih. Tudi Delavska zbornica je bila mnenja, da bo edinole skupen nastop vseh organiziranih delavcev uspešen. Našla se je pa socijalnodemokratična «Unija», ki je na svojo pest sklicala shode, vodstvo boja reklamirala zase in v zadnjem trenotku nelojalno izbegavala skupnemu nastopu vseh delavskih organizacij. Pod takimi metodami ni misliti na iskreno sodelovanje vseh delavskih organizacij, če hoče ena izmed organizacij igrati komandanta in potiskati v ozadje vse one, ki so prav tako (če ne bolj) zmožni pomagati prizadetemu delavstvu.

Med marksisti prevladuje mentaliteta, da so le oni pravi zastopniki delavstva. Vse druge organizacije in naj imajo med svojimi člani same delavce — po marksističnem naziranju — niso delavske organizacije. Ta mentaliteta marksistov je gotovo kvarna za skupne nastope. Kdo si bo dal vsiliti mnenje, da ni delavec, če je delavec in da ni borec za delavska prava, če je položil v to borbo vse svoje znanje in vso svojo eksistenco. Licitacija z manj ali več delavskim obiležjem posameznih organizacij je velika hiba v delavskem pokretu. Vsaka organizacija, ki združuje delavstvo z namenom, da izvojuje svojemu članstvu socijalne in gospodarske pravice, je delavska organizacija in se mora jednako vpoštevati in spoštovati. Zakrknjeno marksistično samoljubje se mora umakniti širšim pogledom na delavski pokret.

Nič manj ne ovira enoten delavski pokret medsebojno oviranje pri spopolnitvi strokovnih organizacij. Rekli smo že, da so delavske organizacije številčno šibke. Ali ni v interesu delavskega pokreta, da se strokovne organizacije okrepe. Čimbolj bodo močne delavske organizacije, tem lažji bo boj. Vsaka skupina naj po svoje organizira. Vse skupine imajo dovolj prostora, da razvijejo agitacijo za svojo organizacijo. Zopet je tipično marksistično naziranje, da imajo samo oni pravico, zbirati v svojem krogu delavstvo. Izkušnje pa kažejo, da se n. pr. narodno delavstvo nikdar ne bo priključilo marksistom. Če hočemo imeti tudi to delavstvo organizirano, potem je absolutno potrebna organizatorna aktivnost narodno delavskih organizacij. Delavskemu pokretu zelo malo koristijo marksisti, ki so se oprijeli negativnega posla, da napadajo člane narodnih delavskih organizacij (primer Mežica in Črna) in netijo med delavstvom osebno sovraštvo. Delavstvo je vzgajati v solidarnosti in spoštovanju eden do drugega in naj bo tega ali onega socijalističnega ali političnega naziranja Le potem je mogoče misliti na skupne akcije vsega delavstva, če bo vzgojeno v solidarnosti in spoštovanju.

Veliko demagogije se je zagrešilo na račun gesel po enotni fronti delavstva. Marksisti do sedaj še nikdar niso mislili iskreno z enotno fronto. Marksisti si ne razlagajo enotne fronte tako, da bi od primera do primera nastopala kooperativa vseh delavskih organizacij, ampak tako, da bi bila enotna fronta vsega delavstva ustvarjena takrat, če bi se vse delavstvo priključilo e n i marksistični delavski organizaciji. Menda ni nobenega tako naivnega delavca, da bi pričakoval, da se bo to kdaj zgodilo. Vse delavstvo zmetati v marksistični koš — je utopija. Poleg tega bi pa bilo delavstvo samo v veliki zadregi, če bi se hotelo priključiti marksistom, ker ne bi vedelo, katera njih organizacija je — prava, toliko je marksističnih organizacij. Marksisti bi ubrali edino pravo pot, če bi že vendar enkrat v svojih idejno sorodnih vrstah izvedli ujedinjenje in kot e n a organizacija navezali stike z organizacijami, ki so drugih idejnih smeri, ne pa da se zaletujejo predvsem v delavske vrste, ki jim niso prijazno razpoložene.

Do enotne delavske fronte se pa tudi nikdar ne bo prišlo, če se bo utemeljevalo enotno fronto s praznimi frazami in obljubami. Točen in konkreten program je navesti, katerega naj izvede enotna akcija. Če je zaenkrat nemogoče ugotoviti program za daljšo dobo, se naj vzame najaktualnejša vprašanja, katerih izvedba je danes nujna. Ne vemo, kakšen zadržek bi bil in s katere strani, če bi si enotna fronta nadela nalogo, da izvede akcijo proti ukinitvi osemurnega dela, za državno podporo brezposelnim, za ureditev izseljevanja in za dnevno pojavljajoče se mezdne spore.

Skratka: Med vsemi organizacijami brez razlike na idejno pripadnost je potrebna vzgoja čuta delavske solidarnosti. Iskati moramo to, kar nas druži, ne pa povečevati to, kar nas razdvaja. In določen cilj moramo imeti ter veliko dobre volje za skupno delo.

Kdor se upira resnični in izvedljivi enotni fronti delavstva, nima več mesta v delavskem pokretu in delavstvo bo samo obračunalo z njim. Noben tako zvan voditelj delavstva si naj ne domišlja, da je trajno mogoče v kalnem ribariti. Navzlic kalnim vodam bo delavstvo spregledalo in pokazalo hrbet svojim laži-prijateljem.

Avtonomija mesta Ljubljane

Že več tednov sem se vršé v Ljubljani diskuzije o občinski samoupravi. Sestankov se udeležuje predvsem delavstvo, pripadajoče različnim socijalističnim smerem.

Proti suspenziji občinske samouprave v Ljubljani so se izrekle vse stranke; ene odkrito in jasno, druge dvoumno. Posebno radikalom in radićevcem ni verjeti, da so res za takojšnjo zamenjavo gerentov z izvoljenim občinskim svetom. Radikalom in radićevcem je predvsem za izmenjavo gerentov z njihovimi političnimi eksponenti. Sicer se radikali in radićevci branijo priznanja, da so za podaljšanje gerentske dobe, vendar pa ravno v svoji obrambi vzbujajo sum, da niso za takojšnji razpis občinskih volitev, ki edini daje garancije, da se napravi konec sedanjemu izjemnemu stanju v upravi ljubljanske mestne občine.

Navzlic izjavi strank, ki predstavljajo ogromno večino ljubljanskega prebivalstva, da so za odpravo gerentstva, pa ni med večino občanov zaslediti posebnega odziva za akcije, ki streme za tem, da se vrne Ljubljani

avtonomija. Volilstvo je apatično in je interes za mestno upravo prav malenkosten. Tu pa tam se še kdo spomni na mestni magistrat, če išče službo, podporo ali stanovanje, ni pa slišati, da bi se kdo brigal za ostale vitalne naloge občinske samouprave.

Hvalevredno akcijo je zato pričelo ljubljansko delavstvo, da zainteresira najširši krog prebivalstva za občinske samoupravne naloge. Le to pogrešamo, da delavska akcija nima določnejšega programa. Raznih delavskih sestankov smo se udeležili, in na vseh se je najmanj polovico preveč govorilo o tem, kar nima nobenega stika z občinsko samoupravo. Preveč se najde vedno govornikov, ki govore samo zato, da govore, ali pa izrabljajo priliko, da izzivajo debate, ki naj le še povečajo neenotnost delavskih organizacij.

Mnenja smo, da bi morala imeti delavska akcija za glavni cilj, da vzbudi med prebivalstvom potrebo po samoupravnem udejstvovanju v občinski upravi. Ni dovolj, da so za samoupravo vodstva strank in posamezniki, med ljudstvom samim mora nastati široko gibanje, ki ga bo morala končno respektirati tudi vlada, ki odlaša z razpisom volitev. Z dvigom samoupravne zavesti med volilstvom, bi bile prisiljene revidirati svoje megleno stališče glede volitev občinskega sveta tudi radikalna in radićevska stranka in povedati svoje mnenje brez vsakih pridržkov tako odločno, da bo vsak dvom o iskrenosti izjavljenega — izključen.

Drugi nič manj važen delokrog akcije ljubljanskega delavstva bi bil, da na sestankih in shodih spregovori ljudstvo o svojih željah, ki jih ima glede občinskega gospodarstva. O proračunih mestne občine bi moral biti govor, o davščinah, o socijalnih in kulturnih institucijah, o mestnih podjetjih in o vseh ustanovah, ki so za razcvit mesta neobhodno potrebne. Enkrat naj pride že tudi v Ljubljani čas, ko se bo občinsko politiko motrilo stvarno in strokovno, kot objekt, ki zahteva znanje, mnogo studija in praktičnih izkušenj. Če bo znalo delavstvo na ta način zainteresirati vse prebivalstvo za občinske posle, potem lahko pričakujemo, da bo bodoči občinski svet sestavljen iz mož, ki bodo lahko veliko koristnega storili za mesto.

Poudarjamo pa, da je akcija ljubljanskega delavstva prazen udarec v vodo, če bi bila zasnovana edinole na politično-taktičnih motivih, ki so sicer lahko spretno in priznanja vredno manevriranje posameznih grup, niso pa nobene koristi za bodoče pozitivno delo v raznih področjih občinske uprave. Delavstvo si naj zapomni, da je za politikarstvo še vedno dovolj časa in da je zaenkrat najvažnejše, vzbuditi med prebivalstvom potrebo po samoupravi in ugotoviti komunalni program. Če bo vse to enkrat izvršeno, se bodo politične grupacije čez noč lahko ustvarile. Najprej si je biti na jasnem, kaj da hočemo! Brez tega ni nič!

Mladinski vestnik.

Proslava Karla Pulpana v Ljubljani

Agilno ljubljansko «Bratstvo» je v torek dne 28. septembra priredilo v proslavo obletnice rojstva Karla Pulpana v dvorani restavracije «Pri levu» Pulpanov večer, na katerem so sodelovali vsi odseki «Bratstva».

Večer je otvoril tamburaški zbor pod vodstvom br. Novaka s koračnico. O Karlu Pulpanu in njegovem življenju je govoril predsednik NSM. br. Kozinc. V prav lepih besedah je orisal trnjevo pot mladega idealista in navdušenega narodnega socijalista. Slavnostni govor je žel obilo priznanja.

Dramatični odsek je prednašal v režiji br. Hiberta enodejanko «Pred zarjo svobode». V podrobno oceno se ne spuščam, rečem pa, da igra ni napravila najboljšega efekta. Dobri so bili samo stari Suk, begunec in Ljudmila, vse ostalo bolj za silo.

Po odigranem komadu je tamburaški zbor zaigral še par komadov in je pevski zbor zapel pesmico. Lep večer je zaključil predsednik «Bratstva» br. Franjo Juvan z recitacijo Mirko Kragljeve pesmice «Karlu Pulpanu».

Udeležba, žal, ni bila zadovoljiva, deloma radi slabega vremena, deloma pa radi malomarnosti onih, ki ne znajo ceniti delo in napredek naše mladine.

Pulpanov večer je zopet nov dokaz, da njegovo seme kali in rodi nov sad, iz katerega bo vznikel — nov človek.

Slava Pulpanu! *V. K.*

Iz NSS.

Seja izvrševalnega odbora NSS. V nedeljo 26. t. m. se je vršila seja osrednjega izvrševalnega odbora NSS ob navzočnosti 24 članov. Seji je predsedoval strankin načelnik tov. R. Juvan, ki je podal tudi obširno poročilo o političnem položaju v naši državi. Prav podrobno je poročal o političnih prilikah v Sloveniji. Glede samoupravnega odbora delavskih skupin v Ljubljani poroča, da se stranka doslej ni mogla akcije oficijelno udeleževati, ker o tem še ni sklepal izvrševalni odbor in ljubljanski okrožni odbor. Vendar se je te akcije udeleževalo več strankinih pristašev ter je želeti, da seja izvrševalnega odbora napravi tozadevne sklepe in določi delegate. Nato poroča o krizi, ki je nastala v bratski češkoslovaški narodno-socijalistični stranki, ter o sklepih glavnega zbora bratske stranke v Brnu. Po poročilu tov. Juvana se je razvila debata, v katero je poseglo več tovarišev. Po debati o referatu glede akcije delavskih organizacij za samoupravo mestne občine se je sklenilo, da stranka podpira to akcijo. Zastopnikom stranke, ki se udeležujejo akcije za samoupravo ljubljanske občine, so se dale posebne direktive. Pri razpravi o tej točki dnevnega reda je prišlo do razgovora, da je letak, ki poziva na sestanke delavstva, podpisal za stranko tov. Branko Kozinc. Ugotovilo se je, da tov. Branko Kozinc ni upravičen podpisovati nobenih vabil ali izjav v imenu stranke. Tov. Kozinca tudi ni smatrati kot pooblaščenega zastopnika pri akciji za samoupravo ljubljanske občine, ampak kot udeleženca, ki sodeluje pri akciji le za svojo osebo in je za svoje izjave le sam odgovoren. Izvrševalni odbor je nato sklenil, da se o neki sporni zadevi skliče razsodišče. Ker je mesto enega člana v strankinem načelstvu izpraznjeno, izvoli izvrševalni odbor na to mesto tov. Rudolfa Podpaca. Po debati o raznih notranjih strankinih zadevah zaključi tov. načelnik ob pol 2. uri popoldne sejo.

Boj za demokracijo na Češkoslovaškem

(Pismo iz Prage po brnskem zborovanju.)

Veseli me, da se toliko zanimate za naše politične razmere. Imate čisto prav, ko pravite, da slutite, da je za vsemi aferami, ki razburjajo zadnje mesece češkoslovaško javnost, nekaj drugega kot kar se o teh aferah bere.

Afera Gajda in afera Klofač-Stříbrny, je samo zunanjost boja, ki ga lahko označimo kot «boj za demokracijo na Češkoslovaškem». Vse, kar slišite in berete o dogodkih na Češkoslovaškem, ni nič drugega kot izraz boja med političnim programom predsednika Masaryka in programom starih Masarykovih nasprotnikov in sovražnikov.

Le površni poznavalec razmer je mogel vsled veličastnih manifestacij, ki jih je ljudstvo pripravljalo svojemu prezidentu ob najrazličnejših prilikah, misliti, da Masaryk nima nasprotnikov in sovražnikov več. Čez noč se iz sovražnika ne izleže prijatelj. Ne sme se pozabiti, da je imel Masaryk pred vojno na Češkem prav malo prijateljev in da ni izlepa kdo toliko pretrpel od lastnega ljudstva kot Masaryk. Med vojno je bil narod podoben ladji sredi neznanega viharnega morja in takrat si je instinktivno enomiselno izbral krmarja, čigar duh še v nobenem viharju ni klonil — Masaryka. In res je Masaryk pripeljal narodov čolnič v varen pristan s pomočjo dveh mladih mož, dr. Beneša in Štefanika. Štefanik je kot prvi češkoslovaški vojni minister našel smrt pod aeroplanom v trenotku, ko je stopil na svobodna češkoslovaška tla. Kogar bogovi ljubijo, tega mladega k sebi pokličejo. Tako je bila Štefaniku prihranjena nehvaležnost. Zato sta je pa v tem večji meri deležna ostala dva borca, Masaryk in Beneš. Stari Masarykovi sovražniki, klerikalci in kramařovci so se spomnili na svoje stare hudobije, s katerimi so pred vojno obsipavali Masaryka ter začeli s ščuvanjem. In tako je prišlo do tega, da danes večkrat zveni po praških ulicah klic «sramota Masaryku». Ker pa množice ne morejo biti brez gesel in če nimajo ideala, imajo idole, vpijejo sedaj: «naj živi Gajda.»

Kdo je Gajda? Bivši namestnik načelnika generalnega štaba. Kaj je bil pred vojno, se je sedajle dognalo. Napravil je dva razreda gimnazije, nato bil učenec v trgovini z mešanim blagom, pozneje učenec v drogeriji. Sam je zadnje čase trdil, da je inženjer. Med vojno je imel tudi naslov doktorja zdravilstva. V češkoslovaških legijah na Ruskem je politično kolebal, bil na strani Kolčaka, po njegovem koncu na strani boljševikov. Življenje in bojevanje v legijah ga je spravilo na generalsko mesto. Njegovo sobo krase številne slike, predstavljajoče Napoleona... Ko so začeli na Češkem nezadovoljneži — vsi iz starega protimasarykovega tabora — nositi črne srajce in se imenovati fašiste, se je v njihovih v ostalem ne premogočnih vrstah vedno glasneje klicalo ime «Gajda». Kakor v panju je pa zašumelo med temi vrstami, ko je moral iti nekega dne pred par meseci Gajda proti svoji volji na dopust in na superarbitracijo. Kaj je storil? Njegov avanturistično razpoloženi duh se je začel zopet pečati s politiko in zašel celo tako daleč, da je govoril o novem prevratu... Baje je tudi izbiral generale za ministrske resorte... Ker na Češkem ni terena za Prime de Rivere in Mussolinije, je bil hitro demontiran. Značilno zanj je, da izjavlja v italijanskih listih, da ima največje spoštovanje za Mussolina.

Ker je Gajda odletel, se fašistovske vrste znašajo nad — Masarykom in Benešem. To znašanje pa jasno kaže smisel afere.

Gajda je odletel iz armade, Stříbrny je odletel iz češke socijalistične stranke.

Kdo je Stříbrny? Eden voditeljev češkoslovaške socijalistične stranke in večkratni minister. Vpliven član petorice, ki je vodila do lanskih volitev narodno koalicijo. Funkcije, ki jih je izvrševal, so omogočile njemu in njegovi rodbini zelo buržoazni način življenja, ki je vzbujal pohujšanje v vrstah strankinih pristašev, na drugi strani mu je pa njegov položaj v stranki vzbudil apetit po oligarhiji. Tako se je zgodilo, da je postal faktični voditelj stranke spričo neagresivne narave dobrega Vaclava Klofača. Le en strankin član je imel vplivnejšo funkcijo, dr. Beneš. Zato se je začel dobro maskiran boj proti Benešu, kar je imelo za posledico, da je Beneš odložil mandat in ga dal stranki na razpolago. Stříbrny je znal voditi ljudske mase po radikalnih cestah proticerkvenega gibanja, posle-

Krepka država je gospodarska rešitev.

Svetovno časopisje, zlasti znanstvene revije vseh strok pogosto poudarjajo potrebo po enotnem evropskem gospodarskem združenju, ki naj bi v enaki meri ščitilo celotno evropsko gospodarstvo kot eno veliko nerazdružljivo enoto, ki ima nebroj skupnih koristi, potreb in težav. Takih združenj je v tej ali drugi obliki že lepo število. Spominjam samo na svetovne gospodarske konference raznih državnih gospodarskih ustanov in korporacij. N. pr. imajo trgovske zbornice svojo mednarodno zvezo, močne kapitalistične industrijske in denarne skupine se vsako leto shajajo na skupnih konferencah, da pregledajo skupne nevarnosti in se zjedinijo na skupnih ukrepih. Vsa taka mednarodna gospodarska stremljenja in udejstvovanja imajo težnjo izjednačiti pogoje gospodarskega razvoja za vse države; skušajo na posamezne države vplivati, da razne svoje posebne ukrepe prilagode mednarodnim potrebam in tako olajšajo mednarodno gospodarsko življenje. Tupatam se pojavljajo glasovi o carinskih unijah, o ukinitvi carinskih zaprek med posameznimi državami. Predrznejši govore o zjedinjenih državah Evrope, Zveza narodov se trudi odvrniti vse nevarnosti za svetovni mir, ki izvirajo iz egoističnega udejstvovanja ali stremljenja posameznih držav. Kratko: svetlika se spoznanje, da bo evropski mir zagotovljen šele tedaj, ko bodo izjednačeni predvsem gospodarski razvojni pogoji v vseh državah, ko bodo, rekli bi, evropsko gospodarsko življenje urejevali enotni evropski gospodarski zakoni. Vidimo, da skoro ni panoge javnega življenja, kjer bi ne bila potrebna njena mednarodna ureditev. Danes se to dela v obliki meddržavnih pogodb.

Kakšen nauk iz tega dejstva sledi za delavstvo, zlasti za slovensko?

V vseh gornjih pojavih vidimo uveljavljati eno težnjo: izjednačiti življenske pogoje, podreti ovire, ki jih tej težnji nastavljajo posamezne države. Delavstvo, kot gospodarsko najšibkejši del je na tej izjednačitvi še posebno interesirano. Njemu so razne ovire prostega gibanja in prostega udejstvovanja še v posebno škodo. Za njega je posebno nevarno, ako je njegova eksistenca in pravo-varstvena zaščita omejena na gotovo ozko ozemlje. V tem primeru pomeni prekoračitev ozkega domačega ozemlja zanj veliko nevarnost, gre v slabšo bodočnost, kjer bo kruh še grenkejši kakor doma.

Slovenija je gorata pokrajina. Narava jo je oblagodarila s podzemeljskimi bogastvi, z vodnimi silami ter s treznim in delavnim narodom, ki je zdrav in ima vedno močan in številen naraščaj. Vse okolnosti silijo Slovenijo, ako hoče svojemu prebivalstvu dati doma zadostno kruha, da se razvije v industrijsko ozemlje; kajti iz skal je težko izorati plodno njivo. Slovenija spada v ogrodje države kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Na tem zgodovinskem dejstvu ne bo nihče ničesar spremenil, ali je to komu prav ali ne. S tem danim dejstvom mora trezen gospodar računati. Industrija in s tem bogastvo naroda, pa se more razvijati le z državno politiko, z utrditvijo pravnih in gospodarskih prilik v celi državi, ki mora tvoriti za nas eno gospodarsko enoto. Svetovni mir ogroža rivaliteta med posameznimi državami; kdor zmanjšuje to nezdravo rivaliteto, dela za svetovni mir. Kar velja za celo Evropo, mora tem bolj veljati za eno državo. Zato uganjajo zločin oni, ki ne delujejo v tej smeri. Ni zadostno, da tovarne zidamo in ceno dobivamo surovine ter da imamo dobre in cenene železnice. Glavno je dobiti za svoje predmete tržišče. To tržišče pa more biti za Slovenijo predvsem le lastna država. Kam hočemo drugam izvažati? Zato nam nikakor ne sme biti vseeno, kakšne so razmere v drugih delih države. Brigati se moramo prav za vse po svojih močeh enako. Mi hočemo, da je n. pr. uprava tam doli v južni Srbiji ravno tako dobra kakršno zahtevamo doma. Brez dobre uprave, ni dobre trgovine, brez te tovarne stoje.

Življenje mora biti stremljenje utrditve gospodarske moči posameznika in celega naroda. Ta narod pa se mora zavedati, da živi le na zemlji in ima zato okoli sebe tudi druge, s katerimi ga življenje sili k medsebojnim stikom. Te stike urediti prijateljsko je glavna dolžnost, ako hočemo, da bomo uspešno branili svoje gospodarske težnje. Sosed je vezan na soseda; ako živita v sovraštvu, ne bo napredoval ne eden in ne drugi.

Človek je po bridkih skušnjah prišel vendarle že tako daleč, da se z vso resnostjo trudi vsaditi v srca narodov mir in ljubezen ter medsebojno spravo. Najboljše glave vseh narodov se za to prizadevajo. Pa poglejmo pri nas? Ne zamudimo prav nobene prilike, da se ne bi medsebojno zlasali in kričali «doli s Srbi.» Kako težka zabloda je to!

Pogled na svetovna prizadevanja, ustvariti iz vseh narodov eno veliko mirno družino, ki naj živi v zadovoljstvu in medsebojnem spoštovanju, mora v nas utrditi zavest, da je nujno in neobhodno potrebno, da se oklenemo države kot celote in to celoto ustvarimo močno.

Delavstvu je sedanja politika nekaterih strank, ki države kot celote nočejo priznati, neizmerno škodovala. Ne le, da je ta bratomorna politika ovirala do sedaj vsak gospodarski napredek in da je to «klanje» plačal le gospodarsko šibki del prebivalstva, ona celo jemlje vsako upanje na zboljšanje. Delavstvo mora krepko stopiti iz rezerve in se pričeti odločno udejstvovati v smeri utrditve države, v smeri hitrega izboljšavanja uprave v vseh panogah našega življenja. Smo Slovenci in bomo ostali. Smešno: saj še celo lužiški Srbi niso utonili v 60milijonskem nemškem narodu, pa bomo mi izgubili svojo narodnost! Zato se mora tudi delavstvo bolj oprijeti državne misli in manj podpirati one, ki z razpaljevanjem slovenskega ponosa kale vodo. Naša rešitev ni samo v Ljubljani, tudi v Beogradu je. Če ne bo Beograda, bo Rim ali Berlin — ali pa samo Ljubljana, ki bo kot pritlikavec sosede milo prosila za gospodarske koncesije. Še celo velika Nemčija ima težke borbe, da zase izvojuje gospodarske dobrote.

---

dice tega si je pa odnašal zunanji minister Beneš. Ko so pa začeli strankini pristaši, udani Masaryku in Klofaču, stopati Šribrnemu na prste, so se pa zanj vlekli — klerikalci, ki jim je bil Stříbrny s svojim bojem proti Benešu strašno všeč.

Klerikalci so stari sovražniki Masaryka in nič manj Beneša, saj sta ta dva drobila prestol Habsburžanov, zavetišče vseh klerikalcev. Da je bila reakcija kompletnejša, so se začeli vleči za Stříbrnega kot za Gajdo fašisti, za katerih nastop kliče Kramař: hvala bogu, oziroma bog plačaj. Od kar je bil Švehla vsled bolezni zadržan udeleževati se politike v agrarni strani, tudi ta stranka sekundira klerikalcem in narodnim demokratom v boju proti Benešu. Vse to pa ni pomagalo Stříbrnemu. Strankini pristaši so se naveličali njegovih metod, ki so bile takšne, da stranka socijalistov v izvrševalnem odboru ni imela niti enega delavca. Hoteč se obdržati na položaju, je začel Stříbrny boj proti Klofaču, potem, ko se ta ni dal za denar odstraniti iz političnega življenja. Obdolžil je Klofača, da ga je hotel s pomočjo zdravnika radi sifilide odstraniti iz politike. Ta trditev se je izkazala za netočno in Stříbrny je odletel. Odnesla ga je nejevolja delavskih vrst. Zato se je zgodilo, da je res veliko članov izvrševalnega odbora glasovalo proti izključitvi, toda od kakih 850 delegatov jih je bilo 800 za izključitev. Tu je izpregovorila ljudska volja. Strankini pristaši so si naravnost oddahnili in Masaryk jim je sporočil na zbor, «da kriza ni nazadovanje, temveč da more biti začetek obnovljenega življenja». Dejstvo, da je zbor izpremenil ime stranke v Československa narodna socijalistična stranka, kaže, da je zagorel v stranki duh dobe, ko v njej še ni bilo egoistov in konjunkturistov. Na zboru se je sprejela resolucija, ki znači socijalističnejšo smer, kakor jo je vodila stranka do sedaj.

Odstranitev Gajde pomenja preprečitev zlorabljanja armade za strankarsko-politične svrhe, odstranitev Stříbrnega, odstranitev oligarha in podkrepitev socijalizma.

Te afere so ljudstvo širom republike čisto zmešale, tako da nihče ni vedel pri čem je. V tem kaosu misli, bi pa dobro ribarili elementi, ki pod plaščem fašizma skrivajo svoje egoistične težnje. Pošteni ljudje so zato hrepeneli, da bi kdo posvetil v to temo in pokazal pot. Zato so si kar oddahnili, ko je praški nemški list «Prager Tagblatt» objavil razgovor svojega sotrudnika dr. Richnovskega s predsednikom Masarykom. Ta intervju je že tretji v zadnjem času. V prvem (z urednikom legijonarskega glasila «Narodni Osvobozeni») je povedal Masaryk svoje misli o demokraciji in parlamentarizmu, narodnih manjšinah in nezadovoljnosti precej na splošno. Glede nezadovoljnežev je povedal, da so to večinoma ljudje, ki se niso obnesli, pa stoje sedaj v kotu in kažejo jezik. Drugi intervju je imel s pisateljem Čapkom od «Lidovih Novin». Tikal se je razmišljanj o državi, državljanih in žurnalistiki. V tem razgovoru je pa že krepkejše povedal. Dejal je, da ima republika dve veleobčini: omejenost in sirovost. Na vsak intervju so prizadeti pihali. Toda zastrupljevalnih afer še ni bilo konca. In prišel je tretji intervju takšne oblike in vsebine, da so Masarykovi sovražniki kar zacvilili, ljudstvo si je pa oddahnilo. Masaryk je udaril, da oddeli temo od luči. Povedal je, kaj je Gajdova afera in dodal: «Že danes je jasno, da ne gre že za Gajdo, temveč za njegove zagovornike in pristaše; današnja definitivna razglasitev zadeve bo nekoliko ostra lekcija za nje». Glede fašizma je povedal, da je to anonimno brezprogramno gibanje, je anonimna družba nezadovoljnih in zavrnjenih z neomejenim jamstvom za izdelovanje političnih bajk in roparskih zgodbic, vsebuje pa tudi malo dozo idealizma s strani teh, ki se dajo motiti z oglaševanim bojem proti korupciji. Toda do danes fašisti niti enega koruptnega primera še niso razkrili in vendar trdijo, da je cela republika gnila. Fašizem je v toliko važen problem, ker pomenja konec narodnega liberalizma. Fašizem je merilo politične desorientacije buržoazije in ima le zato pomen, ker se je razvil pod zaščito ene frakcije, frakcije narodno-demokratične stranke. Če vodi mož takšnega političnega prestiža kot je dr. Kramař že leta in leta s pomočjo svojih pristašev takšen osebni boj proti mitičnemu «Gradu» in če se trpi takšen osebni boj vladne stranke brez ovire, potem se morajo končno najti politično nezreli ljudje, ki smatrajo obdolžitve za resne. Fašisti so žrtev narodne demokracije... Kar se tiče volitve predsednika, to ni moja zadeva, temveč zadeva naroda in republike. Mene to osebno ne vznemirja niti najmanj. Bil bi

Delavske strokovne težnje, zlasti sedanja premogovna kriza, zahtevajo krepko državno politiko. Ko bo to urejeno, bomo šli naprej in zahtevali krepko meddržavno politiko, dokler morda čez nekaj sto let ne bomo govorili le o eni državi v Evropi. Iskati hočemo to, kar naj nas v državi druži in zavračati vse ono, kar nas razdvaja. Nočemo več samo na pragu stati in soseda čez dvorišče dražiti; raje sedemo z njim skupaj, da uredimo skupne težnje in potrebe.

Politični pregled.

Seja ministrskega sveta. Na seji ministrskega sveta dne 28. septembra se je sklepalo o tem, kako zavarovati od poplav ogrožene kraje. Prenos smrtnih ostankov vojvod Putnika in Stojana Novakovića se izvrši na državne stroške. Vladi napravljajo velike skrbi priprave opozicije za bodoče zasedanje narodne skupščine. Skrbi so tem večje, ker tudi med vladnimi strankami ni popolnega soglasja o raznih odločilnih vprašanjih. Vpliv Pašića na potek političnih dogodkov je vedno jačji in naj potem tudi skuša Uzunović ustvariti v javnosti mnenje, da ravna v soglasju z vodstvom radikalne stranke. Na koncu seje ministrskega sveta je bil dovoljen kredit 120.000 Din za škodo, ki so jo povzročile zadnje dni poplave v raznih krajih države. Votirani znesek je zelo majhen.

Na korist klerikalcev. Minister za poljedelstvo Ivan Pučelj je izjavil, da takoj izstopi iz vlade, če žele klerikalci njegov padec zato, da bi se sami lahko udeležili vladnega dela. Res, velikodušen je voditelj slovenskih radićevcev.

Pašić je nezadovoljen. V Cavtatu so obiskali N. Pašića radikalski poslanci, da se posvetujejo z njim o političnem položaju. Pašić je izrazil svoje veliko nezadovoljstvo o zadržanju radićevcev in dal razumeti, da bodo radikali takoj odpovedali prijateljstvo HSS, kakor hitro bo le ugodna situacija za to. Pašiću se je referiralo o radićevski separatistični manifestaciji v Dubrovniku, kjer je prišlo do dejanskega spopada med radićevci na eni strani in radikali ter demokrati na drugi strani. Pašić je dejal: Ako radićevci delajo na razdvajanju Srbov od Hrvatov, potem vodijo bivšo avstrijsko politiko in treba jih je ostro pobijati.

Naš kralj pri predsedniku francoske republike. Poročali smo že, da je naš kralj odpotoval iz zdravstvenih razlogov z Bleda v Pariz. V ponedeljek dne 27. septembra je naš kralj posetil predsednika francoske republike in ostal pri njem v daljšem razgovoru. Predsednik republike je nato kralju vrnil obisk. Kralj odpotuje te dni iz Pariza zopet na Bled, kjer sprejme poslance češkoslovaške republike, ki bodo na posetu v Jugoslaviji.

Novi finančni zakon predvideva zopetno okrnitev pravic javnim nameščencem. Zagrebški listi poročajo iz Beograda, da se nameravajo sprejeti v načrt novega finančnega zakona za leto 1927./1928. določila, da se znižajo javnim nameščencem znova draginjske doklade za 25, odnosno 35 odstotkov. Službena doba naj bi se zvišala za javne nameščence na 40 let, za učitelje pa na 35 let. Pravica do pokojnine naj bi bila javnim nameščencem priznana šele po 25 letih. Poleg tega naj se izvede v vseh ministrskih resortih velika redukcija javnih nameščencev. Vse te reforme na škodo javnih nameščencev naj bi se izvršile pod izgovorom štednje. Vedno bolj se kaže, da še ni bilo bolj nesocijalne in javnim nameščencem nenaklonjene vlade kakor je sedanja. Javni nameščenci že danes ne morejo živeti s svojimi prejemki, če se pa ti še zmanjšajo, bodo javni nameščenci popolnoma na beraški palici. Posledica bo: slaba državna uprava in korupcija na vseh koncih in krajih. Nobenemu javnemu nameščencu ne bo potem zameriti, če si poišče tudi nedovoljene zaslužke, kajti živeti mora in živ ne more v zemljo.

Narodna skupščina se sestane dne 4. oktobra. Prva seja bo posvečena češkoslovaškim gostom-poslancem in senatorjem. Na eni prihodnjih sej bo obravnavan stanovanski zakon. Kakšno stališče zavzema vlada v tem vprašanju, še ni znano; mogoče sploh še ne ve, kaj in kako bi, kakor se to dogaja pri drugih nič manj perečih problemih.

Beogradske občinske volitve potrjene. Na pritožbo radikalov je državni svet razpravljal o občinskih volitvah v Beogradu in razsodil, da se volitve potrdijo. Kakor znano so pri volitvah zmagali Davidovićevi demokrati, ker so se radikali udeležili volitev razdvojeni na dve listi.

---

srečen, če bi mogel republiki in demokraciji služiti kot svoboden publicist in če bi svoje politične izkušnje mogel porabiti žurnalistično...

Masarykovi sovražniki so že leta in leta trosili, da je Masaryk že slab starček, ki je igrača v rokah drugih ljudi. Ko je pa ta starček udaril z mladeniško močjo, pa vpijejo, da se to ne strinja z njegovo pozicijo predsednika republike. Toda Masaryk ni iz rodu, ki nastavi levo lice, če jo dobi po desni. Mož, ki se je bojeval vse svoje življenje, vé kdaj je čas za pariranje in kdaj je čas za udarec. Udaril je v imenu demokracije, ki so jo na Češkem ogrožali Gajda, Stříbrny, Kramařovci in fašisti ob blagoslovu klerikalcev. Ta udarec je pomagal. Z vsega Češkega prihajajo poročila, kako najrazličnejše organizacije obsojajo boj proti Masaryku in Benešu in kako se izrekajo brezpogojno za Masaryka kot svoj program. Pomagalo je tudi klerikalcem, katerih publicist dr. Fuchs polemizira z Masarykom, toda pristavlja, da njegova polemika ni polemika proti Masarykovemu prihodnjemu predsedništvu. Pomagalo je končno agrarcem, katerih voditelj Švehla je izjavil, da ne more biti dvoma, da mora biti predsednik le Masaryk. Da so legijonarji zvesti Masaryku, ni treba poudarjati.

Zmisel čeških političnih afer je: ali Masaryk ali proti njemu: ali demokracija, ali oligarhija.

Zahtevajte v vseh javnih lokalih „Novo Pravdo"!

Strokovni vestnik.

Delavskim ženam!

Tudi tem sem namenil enkrat par besedi. Čisto odkritih in prijateljskih. Večkrat manjka na tem ali onem sestanku ali shodu kdo izmed naših dobrih tovarišev in njegovo odsotnost opravičujejo s tem, češ, se boji prepira doma. Drugič zopet pride kdo in se še pred pričetkom opraviči, «moram domov, da ne bo spet križ».

Ja, ljube duše, mar ne vidite same, da ni v vašo škodo, če gre mož na sestanke ali shode, ali če se kako drugače udejstvuje v svoji strokovni organizaciji, marveč je to v vašo in vaše družine korist. Z ozirom na koristnost tega, bi morale same može celo naganjati k sejam, shodom in sestankom. S tem bi pokazale, da se zavedate resnosti življenja in boja za to življenje. Pa ne samo to, priporočljivo bi bilo, da se sestankov in shodov tudi same udeležujete in gotovo je, da bi vam to ne bilo v škodo.

Pa se bo morda katera oglasila in rekla, da ne nasprotuje, ako gre mož res na sestanek ali shod, da se pa boji, da gre samo pit, kar čestokrat tudi drži. Da se uveriš, ako gre res na sestanek ali shod, pojdi, draga žena, z njim in zraven pa prisostvuješ tudi sama strokovnim sestankom ali shodom.

Delavsko življenje je danes trdo. Nič lepega in dobrega ni v njem. Z dela prideš domov in sliši mož največkrat samo tarnanje svoje žene o tem in onem križu. Zato je dolžnost moža, da razloži ženi, da teh križev ne bo konca, če bo branila možu aktivno sodelovati v borbah za boljše življenje.

Delavske žene, ne branite možem izpolnjevati svojih članskih dolžnosti, temveč jih k temu izpolnjevanju vzpodbujajte in se tudi same uvrstite v naš bojni red. *V. K.*

★

JESENICE. Vabimo na «Vinsko trgatev», katero priredi, kakor je bilo že v predzadnji številki «Nove Pravde» javljeno, **Podružnica NSSZ na Jesenicah v nedeljo dne 3. oktobra točno ob štirih popoldne v krasnem in prostornem salonu pri g. Kobalu na Savi z nastopnim vzporedom:** Otvoritveni nagovor župana; prosta trgatev; prosta zabava in ples. — Vstopnina: Tovariši 10 Din, tovarišice 5 Din. Zabave in smeha bo obilo. **Ker je čisti dobiček namenjen za bolne in brezposelne člane, vabi vljudno vse uzmoviče sladkega grozdja k obilni udeležbi — odbor.**

JESENICE. Vsi oni bratje, kateri za mesec september t. l. še niso poravnali svoje članarine, se naprošajo, da to storijo najkesneje do 7. oktobra, ker bi se jim v nasprotnem primeru morala ustaviti «Nova Pravda» ter bi stem nakopali sitnosti sebi in stroške okrožnemu tajniku, ki ima strogi nalog od podružničnega odbora ter od centrale, da se članarina redno vsaj do 10. dne vsakega meseca odpošlje centrali v Ljubljano. Bratje, storite svojo dolžnost. — Okrožni tajnik.

SENOVO PRI RAJHENBURGU. Dne 26. septembra t. l. se je vršil povoljno obiskan članski sestanek narodno-strokovne organizacije. Poročal nam je centralni tajnik tov. Kravos o pomenu kulturnega dela v naših strokovnih organizacijah. Člani so z velikim zanimanjem sledili njegovemu govoru, v katerem nam je živo predočil, kako potrebna je izobrazba med delavstvom. Kakšne posledice so, ako imajo delavci v tem oziru premalo ali celo nič izobrazbe. NSZ si je stavila za glavno nalogo, da nudi delavstvu potom predavanj vsaj nekaj duševne hrane, katere je vsak zelo potreben. Po govoru tov. centralnega tajnika sta govorila še predsednik in I. tajnik tukajšnje podružnice. — Poučna predavanja se bodo vršila mesečno, in sicer prvo nedeljo po 15. vsakega meseca. Slike in operaterja bomo dobili iz Ljubljane, a predavanja bo imel I. tajnik NSZ. v Senovem, tukajšnji rudniški zdravnik dr. Benedičič. Vabimo k predavanjem tudi nečlane in kmetsko ljudstvo. Vsak član naj privede s seboj ženo, da bo tudi ona imela nekaj duševne hrane. Dolžnost članov je, da že sedaj delajo na to, da bodo taka predavanja dobro obiskana.

PTUJ. Podružnica NSZ v Ptuju priredi v soboto 2. oktobra t. l. v spodnjih prostorih Društvenega doma vinsko trgatev. Začetek ob 20. uri. Obeta se veliko zabave. Razstavljen bo grozd iz Haloz, ki tehta 1·63 kg. Čisti dobiček je namenjen za nabavo prapora. Odbor vabi vse člane in prijatelje k obilnemu posetu.

MEDVODE. Tukajšnja podružnica NSZ priredi v nedeljo dne 3. oktobra t. l. ob štirih popoldne v gostilni g. Detele svojo prvo vinsko trgatev, katere čisti dobiček je namenjen za brezposelne. Odbor računa na obilno udeležbo z ozirom na plemenit namen prireditve.

ZIDANI MOST. V sredo 29. septembra t. l. se je vršil pri nas članski sestanek narodno-strokovne zveze, kateremu je predsedoval tov. Franc Ljubej. Centralni tajnik tov. Kravos je podal sliko o delavskem položaju in se dotaknil tudi vprašanja širjenja kulture med delavstvom. Zelo mnogo skrbi dela tukajšnjemu članstvu bojazen pred opustitvijo obrata, ker bodo v tem primeru vsi brez kruha. Sestanek je tudi o tem razpravljal in napravil potrebne sklepe.

LOGATEC. Podružnica «Unije» v Logatcu je imela v četrtek zvečer ob 8. uri v gostilni g. Šmuca svoj članski sestanek, kateremu je predsedoval tov. Muschet. O pomenu kulturnega dela med delavstvom je poročal centralni tajnik tov. Kravos iz Ljubljane. Po njegovem govoru se je vršila debata in so se razpravljale tekoče društvene zadeve.

SLADKI VRH PRI ŠT. ILJU. Tukajšnja podružnica «Unije» priredi v nedeljo dne 17. oktobra članski sestanek v prostorih tov. Franca Roškarja. Na sestanku poroča centralni tajnik tov. Kravos iz Ljubljane in pozivamo vse člane, da se tega sestanka polnoštevilno udeleže.

STRAŽIŠČE PRI KRANJU. Podružnica «Unije» sklicuje za soboto 2. oktobra t. l. ob osmih zvečer članski sestanek v prostorih gostilne g. Antona Križnarja. Na sestanku poroča centralni tajnik tov. Kravos iz Ljubljane. Vabimo vse člane, da pridejo polnoštevilno na ta važen sestanek.

PTUJ. Podružnica «Narodno-strokovne zveze» v Ptuju vabi vse članstvo, da se sigurno in točno udeleži članskega sestanka, ki se vrši v nedeljo dne 3. oktobra 1926. ob 10. uri dopoldne v spodnjih gostilniških prostorih «Društvenega doma». Vabila se ne bodo razpošiljala. Vsak naj prinese s seboj člansko knjižico, da lahko blagajnik vpiše vplačano članarino.

MEŽICA. Naša podružnica je takoj po ustanovitvi šla na delo. Odbor je imel v nedeljo 26. t. m. pod predsedstvom tov. Lakošeja prvo sejo in sklenil, da se vrši prvi redni članski sestanek v nedeljo 3. oktobra. Podružnica je vpeljala redno poslovanje vsako nedeljo od 11. do 12. ure v posebni sobi gostilne Stopar v Mežici. Tam se bodo sprejemali novi člani, pobirala članarina in dajali nasveti. — Z ozirom na okrožnico centrale, prične podružnica v novembru s skioptičnimi predavanji iz naravoslovja, tehnike in telesne kulture. Že sedaj vabimo vse člane in ostalo delavstvo k tem predavanjem.

Zahvala. Podpisana se najtopleje zahvaljujem Izvrševalnemu odboru Narodno-strokovne zveze za podeljeno mi podporo v znesku 150 Din ob priliki smrti mojega moža. Zidani most, 27. sept. 1926. Vdova Alojzija Roterja.

Po drugih državah.

Senzacijonalni proces v Pragi. Vršila se je prva razprava pred sodiščem v Pragi, v kateri nastopa odpuščeni general Gajda proti bivšemu ministru Kratochvilu in častniškemu slugi Solojevu zaradi očitkov, da je bil Gajda podkupljen od sovjetskih oblastev. Zaradi Kratochvilovih očitkov je bil Gajda odpuščen iz češkoslovaške armade. Kratochvil trdi, da je za denar izdal Gajda sovjetskemu poslaništvu v Pragi dokumente o francoski vojski. Razprava je bila preložena, da sodišče zasliši priče, ki naj potrdijo Kratochvilove trditve.

VII. skupščina Društva narodov je zaključena. Pred zaključkom skupščine je bil sprejet proračun Društva narodov, ki znaša 24 in pol milijona švicarskih frankov. Pomemben zaključni govor skupščine Društva narodov je imel predsednik dr. Ninčić, ki je ugotovil uspešnost letošnjega zasedanja posebno v tem, da je Nemčija vstopila v Društvo narodov.

Kriza v poljski vladi. Med poljsko vlado in parlamentom je prišlo do konflikta. Pri razpravi o budžetnem provizoriju je parlament sklenil, da se zmanjšajo izdatki za 35 milijonov zlotov. Vlada je odločno vztrajala na tem, da se proračun ne zmanjša, posebno izdatki za vojsko morajo ostati v predvideni višini. Konflikt med vlado in parlamentom se je še bolj poostril, ko je bila v sejmu odglasovana s 178 proti 82 glasovom nezaupnica ministroma prosvete in notranjih zadev. Vlada se je izrekla solidarno z ministroma, ki sta dobila nezaupnico, in je nato demisijonirala.

Nova ustava na Grškem. Predsednik grške republike Konduriotis je podpisal novo ustavo, katere pa seveda ni sprejelo ljudstvo, ampak so jo sestavili kar sedanji diktatorji Grčije. Narodna skupščina je razpuščena in se bodo volitve vršile v najkrajšem času. V novi narodni skupščini bo 286 poslancev. Volilni red je prikrojen tako, da bo vlada sigurno dobila volitve. Zakaj kar vlada ne imenuje poslancev in nadleguje ljudstvo z volitvami?

Rudarska stavka na Angleškem. Že 22. teden je minul, odkar stavkajo angleški rudarji. Angleška vlada je sicer lepega lica in besede za rudarje, v resnici je pa le v rokah konservativcev in na strani lastnikov premogokopov. Rudarji so že precej popustili od svojih zahtev, vendar jih pa smatra vlada še vedno za nezadostne, da bi pritisnila na lastnike premogokopov, da se zravnajo z rudarji. Konservativni krogi pričakujejo, da bodo rudarji vzdržali stavko kvečjemu še šest tednov in se bodo morali potem vrniti na delo in se ukloniti diktatu lastnikov premogokopov.

Obrtno-nadaljevalne šole.

Pri nas je v splošnem javnost o nalogah in ciljih obrtnega, posebno obrtno-nadaljevalnega šolstva zelo malo informirana. Celo iz krogov nekaterih mojstrov samih dobi mnogokrat javno mnenje vtis, kakor da je obrtno-nadaljevalno šolstvo balast za javne korporacije in obrtnike. Pozablja pa se pri tem na namen, ki naj ga nedoletni vajenec doseže praktično v delavnici in teoretično v obrtno-nadaljevalni šoli. Eni pravijo, da zadostuje praktična vežba v delavnicah, drugi so mnenja, da je treba vajenčevo delo pri mojstru dopolnjevati z nadaljnjo teoretično izobrazbo v obrtno-nadaljevalni šoli ter tako vajenca vsestransko usposobiti za njegov bodoči poklic. Odtod izvira borba med prizadetimi za in proti obstoju obrtno-nadaljevalnih šol. V podrobnosti se tu ne morem spuščati, vendar so vodilni faktorji kakor tudi zastopstvo obrtnih zadrug enoglasno mnenja, da je obrtno-nadaljevalno šolo smatrati za nadaljevanje dela v tovarni, odnosno v delavnicah.

Iz vsega tega bi morala obrtna oblast izvajati posledice in prepovedati pouk ob nedeljah. Žal, se tega zakonito dovoljenega nedeljskega počitka ne privošči obrtniškemu naraščaju, s čimer ne prihaja obrtništvo samo v nasprotje z zakonom o zaščiti delavstva, temveč tudi z zakonom narave, ki zahteva vsaj sedmi dan v tednu počitek. Specijelno za ljubljanske šolske razmere vajencev je čas pouka neenakomerno razdeljen, ker so eni v nedeljo prosti, med tem ko morajo drugi n. pr. obiskovati šolo ob sobotah popoldne in nedeljah dopoldne, dasiravno sta oba poldneva namenjena vajenčevemu počitku.

V začetku meseca oktobra prične pouk na obrtno-nadaljevalnih šolah po vsej Sloveniji. Te vrste šol obstojajo skoraj v vseh mestih s sedežem srezkega glavarstva, deloma tudi v nekaterih industrijskih trgih in vaseh, vendar lahko trdimo, da se obrtno-nadaljevalno šolstvo počasi razvija in da imamo še mnogo velikih občin z razvito industrijo, z zakonito številčno potrebnim obrtniškim naraščajem brez obrtno-nadaljevalnih šol. So občine, kjer bi lahko našteli 30 do 50 vajencev, ali na ustanovitev obrtno-nadaljevalnih šol ne misli nihče, ker se navadno vsakdo boji zamere pri vprašanju vzdrževanja.

Pričakovati je izpodbude od države, zbornice za trgovino, obrt in industrijo, delavske zbornice, obrtnih zadrug, veleindustrije, lokalnih interesentov, učiteljstva in sploh vseh, ki žele razvoj obrtniškega stanu.

Stremljenje po razvoju obrtno-nadaljevalnega šolstva ni samo osebna zadeva posameznega mojstra, je stvar razvoja domače industrije in obrti; s socijalnega stališča gre za eksistenčno možnost tisočev vajencev, bodočih mojstrov. Ali bodo odločilni možje intelektualno razumeli pomen razširjenja domače industrije in obrti za delavstvo, za tuzemsko produkcijo, eventualni eksport itd. je vprašanje, ki ga reši v vsakem oziru samo strokovno izobražen delavec, v našem primeru obrtnik mojster.

Kako si more ustvariti vajenec, prepuščen svobodnemu izrabljanju, temelj bodoče eksistence, ako je v mnogih primerih samo sredstvo za mojstrov osebni cilj, namesto da bi bil namen samemu sebi? Javnost ne sme dopuščati, da gledajo država in sploh prizadeti faktorji na vajeniško vprašanje s stališča privatnega interesa. Zlasti država mora v prihodnji proračun vnesti večji znesek kot doslej, da razbremeni deloma finančno šibke občine, deloma dá vzpodbudo vsem, ki so dobre volje.

V Ljubljani n. pr. žrtvuje občina, skoraj bi rekli, velike vsote za obrtno-nadaljevalno šolstvo, vendar morajo vajenci kriti s svojimi mesečnimi prihranki primanjkljaj. Nedoletni vajenec mora tedaj sam skrbeti za svojo nadaljnjo strokovno izobrazbo.

Mnogo mojstrov ima v razmerju dela in pomočnikov preveč vajencev. Število vajencev presega v mnogih obrtih procentualni razvoj števila prebivalstva. S tem se vstvarja nadprodukcija vajencev, ki je ravno tako škodljiva za razvoj industrije in obrti kakor nedostatna strokovna izobrazba. Obrti bi se smelo učiti samo toliko vajencev, kolikor jih zmore dotična obrt zaposliti. Hoditi za osebnim dobičkom z izrabljanjem vajenčevih sil in prekoračiti število potrebnih vajencev, je socijalno zlo, nevarno državi in razmahu industrije ravno tako, kakor nezaposlenost ročnega ali duševnega proletarijata.

Na nekaterih obrtno-nadaljevalnih šolah, kakor v Ljubljani, se vrši pouk ločeno po strokah in spolu. Tako imamo obrtno-nadaljevalno šolo za mehanično-tehnično obrt na I. mestni osnovni šoli na Ledini; na II. mestni šoli na Grabnu je obrtno-nadaljevalna šola za stavbne obrti, na III. mestni osnovni šoli na Vrtači je splošna obrtno-nadaljevalna šola, na Prulah za umetne in oblačilne obrti, na šoli pri sv. Jakobu je šola za vajenke. V vsaki teh šol poučujeta po eden ali dva strokovnjaka specijelno za dotično stroko izprašana mojstra ali inženjerja. Za gradivoznanstvo in motoroznanstvo sta nastavljena na Ledini dva inženjerja, za umetne in oblačilne obrti na Prulah dva strokovno kvalificirana čevljarska mojstra, oziroma krojača. Šolstvo v Ljubljani popolnoma ustreza praktičnim in teoretičnim zahtevam. Ločeno po strokah prinaša vajencu silne koristi in je pravo, smotreno nadaljevanje praktičnega dela v domači delavnici ali tovarni. Da se vajenec izuči ali vsaj sliši temeljne nauke o knjigovodstvu, spisju, korespodenci, ni potreba posebej omenjati.

Drugače je z obrtno-nadaljevalnimi šolami na deželi, kjer so posamezne različne stroke zastopane v skupnem razredu. V takem primeru je zlasti težek in naporen pouk v strokovnem risanju, ker mora učitelj zbirati različne predmete po strokah. Vendar se tudi tam dosežejo lepi uspehi in so posebno kmetski vajenci zelo hvaležni učiteljstvu kakor tudi obrtni oblasti za trud in pozornost.

Pred tremi leti je štela vsa Slovenija nad 16.000 vajencev in vajenk vseh strok. Tu so vštete kovinske stroke s 16, obrtna lesna stroka s 5, usnjarska in oblačilna s 14, živilska z 9, stavbinska z 10 in razne obrti, kakor bandažisti, zobotehniki, brivci itd. z 12 obrti. Seštejmo vse stroke rokodelske in svobodne obrti, dobimo 66 panog rokodelske, oziroma svobodne obrti.

Pripomnimo, da vzdržuje v Ljubljani in menda tudi v Mariboru gremij trgovcev posebno obrtno-nadaljevalno trgovsko šolo, katero poseča samo v Ljubljani okoli 300 trgovskih vajencev in vajenk.

Gostilničarska zadruga pa vzdržuje posebno obrtnonadaljevalno šolo za gostilničarski naraščaj, ki se vežba v serviranju, pravilni postrežbi in vljudnem vedenju napram gostom.

S tem smo na kratko označili namen, sredstva in način ustroja nadaljevalnega šolstva za svobodne, rokodelske in koncesijonirane obrti. V posameznosti je nemogoče posegati, ker je delokrog po vsebini kakor tudi z ozirom na način vzgoje naraščaja tako dalekosežen in neizčrpen, da res zasluži veliko pozornost in zaščito v uradnih in privatnih krogih. Č.

Tedenske vesti.

Pravda proletarca.

Naravnost neverjetno je, kako malo socijalnega čuvstvovanja najdemo pogostokrat pri ljudeh, ki so poklicani soditi po zakonu v sporih med delodajalci in delojemalci. Zmisel paragrafa je večkrat tak, da se ga lahko preobrača na vse mogoče načine. Ako sodnik premalo vpošteva socijalno ozadje sporne zadeve, bo nosila znak nesocijalnosti tudi razsodba. V naslednjem hočemo opozoriti na neki tak primer, ne da si prilaščamo pravico posegati v neodvisnost sodnika, marveč da pokažemo, kak trpin je proletarec, kadar je zapleten v pravdo in kadar išče v težki eksistenčni borbi pravico hlapca Jerneja.

V mariborski oblasti se nahaja bogat nemški stavbenik, ki ima tudi žago. Na žagi je bil že nad eno leto dan na dan zaposlen slovenski delavec s številno družino. Nekega dne se mu ponudijo neki brezposelni delavci za cenen denar in nad eno leto stalno zaposleni delavec je bil takoj odpuščen brez predhodnega, v obrtnem redu predvidenega 14dnevnega odpovednega roka.

Delavec se poda na sodnijo. Pri poravnalnem poskusu ne pride do sprave. Podjetnik se sklicuje na pogodbo med Zvezo industrijcev in delavskimi organizacijami, glasom katere v stavbinski stroki ne obstoja nikak odpovedni rok. Ničesar ne pomaga sklicevanje žagarskega delavca na to, da on ni bil zaposlen na stavbi, marveč na žagi. On lepo utemeljuje, da se zgoraj citirane pogodbe ne sme razumeti tako, kakor bi bilo odločilno že dejstvo samo, da je njegov delodajalec stavbinski, marveč je pri stvari najvažnejše to, da on ni bil zaposlen na stavbi, temveč na žagi, kjer je delal neprestano ob lepem in slabem vremenu in ne tako kakor na stavbah, kjer se mora čestokrat zaradi dežja prekiniti delo, zaradi česar je bil v stavbni stroki črtan odpovedni rok. Ko je vstopil v službo na žagi, se glede odpovedi ni dogovoril, torej mu nedvomno pripada 14dnevni odpovedni rok.

Ker ni prišlo do poravnave, je sledila glavna obravnava. Tu pa je delodajalec, ki je najbrž čutil šibkost svojega prvega argumenta, nastopil naenkrat z novim argumentom: delavca je odpustil zato, ker je slab delavec in si najel močnejše. Par prič je potrdilo, da so videle dotičnega delavca, da se je tu pa tam ustavil pri delu, da se odpočije. In to je zadostovalo, da je revež izgubil tožbo in s tem pravico na 14dnevni odpovedni rok.

Vsakemu lajiku mora tu pasti v oči dvoje: prvič, da se pri poskusni obravnavi delodajalec ni skliceval na drugo, kakor na tozadevno pogodbo med organizacijami; drugič pa dejstvo, da je bil N. N. nad eno leto dober delavec, kajti če bi bil slab, bi bil že prej odpuščen.

Pa dopustimo trohice resnice na argumentaciji, da se je pri težkem delu tu pa tam malo odpočil. S tem vendar po obrtnem redu še ne izgubi pravice do odpovedi. Delodajalcu stoji na prosto, da si izbere drugega, toda nima pravice, da bi ga kaznoval s tem, da ga stante pede postavi na cesto. 14 dni mora imeti delavec časa, da si lahko poišče drugo službo.

Ravno ta pasus pa je v obrtnem redu zelo raztegljiv, kakor harmonika in je cela stvar v rokah sodnika. Če sodnik ne upošteva vseh socijalnih okoliščin, pri razsodbi ne bo šel do dna in bo sodba neugodna za delavca. Priče in gotova stvar! Brez zaščite ostane delavec s številno družino, ki je po nad enoletnem hlapčevanju nemškemu bogatinu izgubil celo pravico na zakoniti dopust.

Naj končno omenimo še to, da sta v razsodbi poudarjena oba argumenta, to je napačno naziranje, da se zgoraj omenjena pogodba nanaša tudi na ta primer in dejstvo, «dokazano» po pričah, da je bil N. N. slab delavec.

Vložen je bil rekurz na II. inštanco in bomo potem o tem primeru zopet izpregovorili, ker je principijelne važnosti.

★

— **Mednarodna konferenca dela.** 33. zasedanje Sveta mednarodnega urada dela se vrši 13. in 14. oktobra v Ženevi. Mednarodna organizacija delodajalcev ima predhodno konferenco dne 11. in 12. oktobra v Ženevi, na kateri se bo razpravljalo o delovnih razmerah v evropskih državah.

— **Delovni čas v beograjskih trgovinah** je po najnovejši odredbi beograjske mestne občine določen za čas od 7. do 12. in od 14. do 19. ure. Do sedaj je bilo v Beogradu v navadi, da so imeli trgovci v poljubnem času odprte trgovine.

— **Peturni delavnik.** V Fordovih tovarnah v Ameriki je uvedeno peturno delo na dan. Delavci delajo sicer še vedno po šest ur na dan, a so v soboto in nedeljo prosti. Plače imajo za peturno delo iste kakor so jih imeli prej za šesturno delo.

— **Zakaj je slab tobak?** V finančnem odboru so se obravnavale gospodarske razmere v podjetjih monopolske uprave. Načelnik monopolske uprave je pri razpravi o tobaku ugotovil, da tobačne tovarne nimajo na razpolago dovolj strokovnega uslužbenstva in da se tudi nad sajenjem tobaka ne izvaja zadostna kontrola. Skladišča za tobak so nezadostna in se tobačne zaloge večkrat pokvarijo. Letos se je računalo, da bo pridelanega šest milijonov kilogramov tobaka, a ga bo le pet milijonov kilogramov.

— **Kriza Slavenske banke.** Slavenska banka, d. d. v Zagrebu, ki ima tudi več podružnic v Sloveniji, je prišla v plačilne težkoče. Govori se o stomilijonskem deficitu. Neki večji zagrebški vlagatelj je zahteval izplačilo, kateremu pa banka ni mogla zadostiti. Prijavil je zadevo sodišču, ki je odredilo predstečajni postopek in s tem začasno ustavitev izplačil do ugotovitve aktivnosti in solventnosti zavoda. V ponedeljek 27. septembra se je vršil pred zagrebškim sodiščem prvi narok in razsodba se je glasila, da mora banka tekom 14 dni predložiti poročilo o svojem imovinskem stanju. Večina delnic Slavenske banke je v rokah Banque de Pays, odnosno Trboveljske premogokopne družbe. V slovenskih podružnicah Slavenske banke je okrog 140 milijonov dinarjev vlog, po večini od trgovcev in denarnih zavodov, zadrug ter posojilnic. Sedaj se vrše pogajanja, kako izvršiti mirno likvidacijo in predvsem preprečiti gospodarsko katastrofo, da bi vlagatelji izgubili svoj denar.

— **V znamenju štedenja.** V ministrstvu pravde se do nadaljnjega ne izvrši nobeno popolnjenje izpraznjenih mest in ne bo nihče napredoval v višje položajne skupine.

— **Obletnica.** Petdeset let je poteklo odkar je umrl znani ruski revolucijonar in socijalni teoretik M. A. Bakunin.

— **Nova železniška proga.** Zgraditi se namerava nova železniška proga, ki bi vezala Rogatec s Krapino. Komisijonalni pregled trase se je že vršil. Nova proga bi bila predvsem v korist mariborskemu delu Slovenije in Rogaški Slatini, na drugi strani pa se bo zlasti v tovornem prometu znatno razbremenila železniška proga Zagreb—Zidani most—Grobelno.

— **Volitve v zbornico za trgovino, obrt in industrijo.** Do zaključka lista še ni znan popoln rezultat volitev v zbornico. Izmed 48 zborničnih mandatov je skrutinij končan za 39 mandatov, izmed katerih so v veliki večini zmagali kandidati na naprednih stanovskih listah trgovcev, obrtnikov in industrijcev. Ogrin-Jelačinova lista je poražena na celi črti. Klerikalci so izgubili do malega vse. Pri volitvah so propadli največji stebri klerikalnega volilnega štaba: nosilec liste g. Ogrin, dalje gg. Rojina, Ložar itd. Po politični pripadnosti je od verificiranih 39 mandatov 28 samostojnih demokratov, 3 klerikalci, 2 radikala, po 1 Nemec in radićevec in 4 neopredeljeni.

— **Mednarodna novinarska zveza** je bila ustanovljena v Ženevi. Ustanovnega kongresa se je udeležilo 14 novinarskih zvez iz raznih držav, ki so zastopale 13.000 članov.

— **Konsum soli.** Letna potrebščina soli v naši državi znaša 130.000 ton. Monopolska uprava izkazuje pri prodaji soli v letih 1925. in 1926. dohodkov 359 in stroškov 110 milijonov dinarjev. Država torej zasluži pri soli velike milijone, katere plača po večini najštevilnejši konsument — delovno ljudstvo.

— **Finančni uspeh vsesokolskega zleta v Pragi.** Prireditveni odbor v Pragi je zaključil svoje račune za zlet in znaša čisti dobiček okrog šest milijonov čeških kron. Denar se porabi za dograditev Tyrševga doma v Pragi.

— **Znižanje cen premogu.** Za Trboveljsko premogokopno družbo je prometno ministrstvo zahtevalo znižanje cen premogu pri dobavah za železnice tudi od manjših rudarskih podjetij na Hrvatskem in v Slavoniji. Podjetniki rudnikov so brez ugovora pristali na 15odstotno znižanje cen premogu.

— **Trgovska mornarica v naši državi** izkazuje po pravkar objavljeni uradni statistiki v letu 1925. 10.573 ladij, jadrnic in čolnov s skupno tonažo 28.951, 25.705 mož posadke in 2206 motornih konjskih sil. Število parnikov znaša 147 in imajo 97.597 ton in 1853 mož posadke. Celokupna tonaža vseh prevoznih sredstev naše trgovske mornarice znaša 127.260 ton. V trgovski mornarici je zaposlenih 27.886 mornarjev. Za veliko plovbo je sposobnih 37 parnikov, za veliko obalno plovbo 8 ladij, za manjši obalni promet 822 ladij.

— **Od siromašne perice do milijonarke.** Delavec Ivan Ternik iz Solnika v Baranji je pred dvajsetimi leti zapustil svojo ženo in dvoje otrok ter odpotoval v Ameriko. Od tega časa Ternikova žena ni dobila nobenih obvestil o svojem možu. S pranjem je preživljala sebe in otroka. Sedaj je pa prejela iz Amerike uradno obvestilo, da je v Ameriki umrl njen mož in ji zapustil vse svoje ogromno premoženje, ki znaša 30 milijonov dinarjev.

— **Briand je plačal večerjo.** Kakor smo že poročali, se je v Thoiryju pri Ženevi vršil med francoskim zunanjim ministrom Briandom in nemškim zunanjim ministrom Stresemannom sestanek, katerega cilj je bil, izgladiti pot do rešitve spornih vprašanj med obema državama. Svet se zanima za vse in ni čuda, če so radovedneži hoteli vedeti, kdo je plačal večerjo v hotelu, kjer se je vršil sestanek. Pravijo, da je bilo tako-le s plačilom: Stresemann je poklical natakarja in hotel plačati večerjo zase in za Brianda. Minister Briand je pa kavalirski zabranil plačilo Stresemannu rekoč: «Ah, ne! Jaz plačam vino in jed, ker vi plačate reparacije (vojno odškodnino)! — Dobro mu je povedal galantni Francoz.

— **Madžarski poslanec — umrl v ubožnici.** V neki budimpeštanski ubožnici je umrl madžarski

Naročajte „Novo Pravdo“!

narodni poslanec G. Kir. Pri zadnjih volitvah je kandidiral na listi prebujenih Madžarov in bil tudi izvoljen v parlament. Za časa inflacijske krize je G. Kir nagrabil ogromno premoženje, a je pozneje tudi hitro osiromašil. Premožnega G. Kira je imelo vse rado, a ko je izgubil premoženje, so ga zapustili vsi njegovi prijatelji z ženo vred, ki se je med tem še enkrat poročila.

— **1000 let staro sveto pismo** so našli na Ruskem v neki židovski sinagogi.

— **Velika nesreča naše letalske eskadrilje.** Iz Novega Sada je odletela pretekli teden jugoslovenska letalska eskadrilja, obstoječa iz petih letal tipa Breguet, s ciljem, da obišče Prago, Varšavo in Bukarešto. V Prago je eskadrilja srečno prispela in je hotela nadaljevati svoj polet v Varšavo v petek dne 24. septembra. Našo eskadriljo je imel spremljati češkoslovaški aeroplan. Zaradi nesporazumljenja pri štartu sta se pa naenkrat dvignila tako jugoslovenski vodilni in češkoslovaški spremljevalni aeroplan. Ne da bi v pravem času oba aeroplana opazila, da se naenkrat dvigata, sta v precejšnji višini zadela drug v drugega. Udarec je bil tako silen, da sta se oba aeroplana razbila. Pod razvalinami sta obležala razmesarjena komandant jugoslovenske eskadrilje podpolkovnik Jugović in češkoslovaški štabni kapetan Koštrba. Vsi ostali piloti in mehaniki na ponesrečenih aeroplanih so bili težko ranjeni in je še isti dan umrl na poškodbah jugoslovenski poročnik Njegovan. Ob veliki udeležbi občinstva v Pragi se je potem vršil pogreb ponesrečenih letalskih častnikov; Jugović in Njegovan sta bila prepeljana v domovino. Čez dva dni je nato jugoslovenska eskadrilja nadaljevala svoj polet v Varšavo.

— **Katastrofalne povodnji.** Večdnevno in neprestano deževje je povzročilo, da so vode silovito narasle. Poleg tega se je nad Žirami v Žirovskem vrhu in nad Polhovim gradcem odtrgal oblak, da so na mah poplavile ogromne mase vode vse doline, ki imajo svoj izhod iz tega pogorja. Od Žirov do Škofje Loke je vsa dolina razdejana, ceste pretrgane, mostovi odplavljeni, hiše in gospodarska poslopja pod vodo, žage uničene in ogromne množine lesa, gospodarskega orodja in poljskih pridelkov odnešenih. Poljanščica in Sora sta se razlili čez bregove. Kmalu je narasla tudi Sava, ki je z močnim pritokom Ljubljanice prizadejala posebno veliko škodo v litijski soteski. V Polhovem gradcu je voda porušila več hiš in gospodarskih poslopij. Strašno so opustošeni Žiri in okolica, kjer so plazovi zasuli in opustošili vse Žiri in okolico ter je voda odnesla in razdejala nad 20 hiš. Vse Žiri so v razvalinah in je prebivalstvo rešilo le golo življenje. Gradaščica je v svojem dolnjem toku poplavila Vič, Glince in Rožno dolino pri Ljubljani. Sreča le, da je prišel glavni val vode podnevi, kajti drugače bi bile velike človeške žrtve neizogibne. Vič, Glince, Rožna dolina in okoliš Trnovega in Mirja v Ljubljani je bil ves pod vodo. Voda je vdirala v stanovanja. Materijalna škoda je ogromna; ljudje so komaj rešili svoje življenje. Prav tako je ljubljansko barje pod vodo. O precejšnjih poplavah se poroča tudi iz kamniškega okraja in Savinjske doline. — Velika neurja so zadela tudi Primorje. Nad Tržičem se je utrgal oblak. Spodnja furlanska dolina je poplavljena. V Tržiču in Ronkih je vdrla voda v stanovanja. Proga proti Trstu je bila na več krajih razrušena.

Inserirajte v „Novi Pravdi"!

Dopisi.

ZIDANI MOST. Namenil sem par besed svojim dragim tovarišem in sodelavcem. V zadnjem času smo pričeli korakati po novi poti, ki sicer ni gladka, a nam obeta mnogo. Naša pot pelje k vrhu, ki se blišči v solncu, v katerem plapola naš prapor, ovenčan z našo prelepo trobojnico. In vi vsi, ki ste se zbrali okrog mene, hodite mojo pot in ne bo vam žal. Oh, pazite, dragi tovariši, da sedaj, ko gremo ravno pot, ne krenete v stranpot, kjer bi zopet tavali v temi. Pojdite po poti, ki pelje k solncu. V zadnjem času rastejo naše vrste, naša Narodno-strokovna zveza se širi, medtem, ko so krivi preroki pri nas popolnoma propadli. Nekdaj mogočna internacijonalna fronta leži danes na tleh in vse se je izogiblje. Tu pri nas smo že imeli vse vrste socijal-demokratov in tudi komuniste, a vse je šlo, kakor je prišlo. Niso hodili pravo pot in so zgrešili. Kam peljejo kriva pota so naši delavci videli l. 1923., ko so se postavili v najhujši ogenj za socijal-demokracijo. Rezultat: voditelji so šli, pravdni stroški v znesku nič manj kot 7069 kron so ostali neporavnani in jih je potem iz krvavega zaslužka plačal takrat po sili voljen F. L., ki je za zahvalo nosil nekaj časa tudi krvavo glavo. Ta polomija je polomila tudi rdečo organizacijo. Niti Haramina, ki je po Zidanem mostu kar divjal, ni mogel spraviti nič skupaj, ker so se vsi razkropili po različnih potih. Kar nas je napredno zavednih, smo ubrali svojo pot, ki je za nas edino pravilna. Svojo dragoceno svobodo smo si priborili v znamenju naše trobojke, svojo socijalno svobodo hočemo doseči z rdečim praporom, ki bo ovit z našo trobojko. Naša pot gre navzgor — k solncu. Pridite vi vsi, ki ste betežni in živite v temi, pridite vsi v vrste NSZ, kjer edino je pravo mesto za nas, ki ljubimo domovino. — Vaš tovariš.

MARIBOR. Ljudska univerza v Mariboru je podvzela hvalevredno nalogo, občinstvo uvajati tudi v koncerte. Prvi tak koncert v letošnji sezoni naj bi bil Betettov večer, v torek dne 28. septembra v veliki Götzovi dvorani. Pričakovati je bilo navala, v resnici je dvorana nudila žalostno sliko brezbrižnosti mariborskih Slovencev. K sreči je šolska mladina precej napolnila zevajočo praznoto. Slovenska inteligenca je šla raje v kino, k telepatu Svengaliju in v — krčme. Značilno je bilo, da so gotovi krogi ostentativno izostali baje iz maščevanja, ker Betetto ni že prišel takrat, ko so ga prvič pričakovali. — Ni bilo dovolj te blamaže pred Nemci, zagrešila se je še druga, da se za tako izrednega gosta ni pripravil niti en šopek rož. Tako je moral pobrati par iz galerije vrženih rož, — kljub temu je bil g. Betetto v nastopu dobro razpoložen. Žel je velikansko priznanje, navzoči ga ob zaključku kar niso hoteli spustiti, moral je navreči več točk. Umetnik, kakršen je Betetto, bi bil zaslužil še lepši večer z večjim obiskom. —e.

Pogovor o tem in onem.

Rekordne številke.

Letošnje zasedanje Društva narodov se nahaja v znaku rekordnih številk. Če se tudi zasedanja ni udeležila Španija in Brazilija, je vendarle dvorana Društva narodov polna udeležencev iz vseh delov sveta. Nekatere delegacije so pripeljale s seboj cele čete strokovnjakov. Ni čuda: vsakdo se pelje rad v Ženevo, kjer je lepo jezero, udobni hoteli, sijajna zabavišča in za vse to se dobe še visoke dnevnice; kdo bi se še branil Ženeve. V Ženevi se je zbralo vsega skupaj 17 ministrov zunanjih zadev, ki so deloma voditelji delegacij, deloma pa člani Sveta Društva narodov. Število novinarjev znaša 500. Največ novinarjev je iz Nemčije. Vsak vsaj malo važen list iz Nemčije je poslal svojega posebnega poročevalca, da prisostvuje sejam, katerih se bodo prvič udeležili tudi nemški zastopniki. Šef-uredniki imajo s seboj tudi tajnice, tako da je med novinarji tudi za ženski svet poskrbljeno. Krvni neprijatelji Nemci in Francozi se niti malo ne razlikujejo v tem, da imajo oboji zelo veliko veselje s svojimi malimi in dražestnimi tajnicami. Delegatov so poslale posamezne države na zasedanje Društva narodov tri sto. Vsekakor lepo število. Ni čuda, če se Švicarji vesele vsakoletnega zasedanja Društva narodov. Ta množica gostov pusti lepe denarce v Ženevi.

Čez noč je postal milijonar.

Pred 20. leti je živel v Bordeauxu tehnični upravitelj francoske južne železnice A. Matter s svojo ženo. Leta 1906. rodi žena sina. Medtem se pojavi v Bordeauxu Amerikanec, ki se v mlado in lepo ženo smrtno zaljubi. Neprestano ji je dvoril, da ni slednjič pristala na ločitev zakona. Odpeljala se je z Amerikancem v Argentinijo. Mali sinko Leon je ostal pri očetu. Kmalu je pa oče umrl in Leon je ostal sirota. Sorodniki niso imeli sredstev, da bi ga pošiljali v šolo. Po končani osnovni šoli je bil zaposlen v trgovini. Pozneje je bil sprejet k mornarici kot navaden mornar, dokler ni v letu 1926. položil tehnični izpit in bil nameščen kot radiotelegrafist na nekem trgovskem parobrodu.

Sredi preteklega meseca, ko se je po daljšem potovanju vrnil v Marseill, dobil je uradni poziv, da se zglasi pri oblasteh v Bordeauxu. Tu mu je bilo javljeno, da je v Zedinjenih državah umrla njegova mati, ki mu je zapustila premoženje v znesku 750.000 dolarjev. Mati mu je iz Amerike pošiljala pogosto pisma, vendar ga pa ni nobeno pismo doseglo. Pred dvemi leti je umrl materi njen drugi mož, nakar se je preselila iz Argentinije v Zedinjene države.

Zapuščina v znesku 750.000 dolarjev znaša danes okrog 25 milijonov frankov.

Čez noč obogateli mornar namerava investirati svoje premoženje v električni industriji. Na neko čestitko pa je odgovoril: — Lepa reč je denar. Prav rad bi se pa odrekel vsej zapuščini, samo, če bi še enkrat videl svojo mater, katero sem imel za že zdavnaj mrtvo. —

Zabavni kotiček.

Na fronti. Prvi vojak: «Mraz bi človek še prestal, ampak te vražje uši!» — Drugi vojak: «Tukaj še ni nič hudega; če bi bil ti v Romuniji, potem bi videl, kaj je zlodej! Tam nimajo uši le ljudje, marveč jih imajo še celo miši, podgane, ščurki in stenice!»

Nežen migljaj. Fant je sedel v drevoredu na klopi in se pogovarjal z dekletom. Medtem pa je zapazil, da ima dekle precej luknjaste nogavice. Nekaj časa je molčal, potem pa je dejal: «Veš, kakšen razloček je med emendolskim sirom in nogavico?» — «Ne vem?» — «Emendolski sir je ravno zato dober, ker je ves preluknjan, dočim je to pri nogavicah n. pr. druga kočljivejša zadeva.»

NAJPOPOLNEJŠI **STOEWER** **15 letna garancija** šivalni stroji za šivilje, krojače, čevljarje in za vsak dom. Preden nabavite stroj, si oglejte to izrednost pri tvrdki BREZPLAČEN POUK **L. BARAGA**

Šelenburgova ul. 6/I. **LJUBLJANA** Telefon štev. 980.

Tajinstveni morilec deklet. (Nadaljevanje.)

Predvsem je sedaj treba, da Francisa s svojimi čari popolnoma naveže nase, vse drugo se bo potem že kako samo od sebe uredilo.

Manuela se znova zravna kvišku.

«Kje je mož s krinko, hočem, moram govoriti z njim.»

Francis zmaje z rameni.

«Milostivi gospod je zaposlen z iskanjem vaše prijateljice. Ko jo najde, že pride tudi k vam, saj vas skupaj z vašo prijateljico zadene kazen!»

«Oh, moj bog,» tarna Manuela.

Francis se s čudnimi pogledi ozira nanjo. Tedaj pa se Manuela že zopet oglasi.

«Oh, če bi vsaj mogla umreti, teh muk ne prenesem dalje, in če si moram tudi glavo razbiti ob železni steni!»

«Oh, potem vas moram zopet zvezati, odgovoren sem za vsako vaše dejanje,» odvrne Francis.

«Le zvežite me,» — reče Manuela s trudnim glasom in mu pomoli tresoči roki, kot da naj jih že dene v okove.

«Storite vendar, saj sem brez moči in tudi upirala se ne bom!»

Francis se vidno bori sam s seboj.

«Če mi obljubite, da ne boste storili nobene nepremišljenosti, potem vas ne zvežem.»

«Kaj takega tudi ne bi bila v stanu storiti. Tudi so mi noge že popolnoma odpovedale, oh, če bi le mogla umreti!»

Lepa pustolovka je svojo vlogo v resnici dobro igrala. Francisa je popolnoma spravila v zmoto. Plaho se je ozrl proti vratom, da celo prisluškoval je. Vendar je zunaj na hodniku vse tiho. Malo število mož, ki so ostali še na podmornici, si je sedaj najbrže preganjalo čas s kvartanjem.

«Kaj pa ste prav za prav zagrešili?», vpraša Francis skoro boječe.

Izvršila sem le, kar mi je ukazala moja tovarišica, ki me je imela tako v oblasti, da sem jo morala brez lastne volje ubogati.»

Francis osupne tembolj, ker dobro ve, da je njegov gospodar predvsem poizvedoval po Terezi, dočim o Manueli do pred nekaj dnevi ni niti najmanj slišal. Morda pa je nazadnje vendarle ne zadene krivda v toliki meri? Pazno gleda v njeno objokano obličje, ki je radi svojega tako nedolžnega, skoro otročjega izraza povzročilo tako valovanje v srcu mladega moža. Pa ta postava, zapeljive brezhibne oblike, ali je sploh mogoče, da bi pod tako očarujoče lepo odejo bivala tako podla duša? Seveda, njegov gospodar mu je to rekel in njemu mora vendar verovati. Ali pa ni tudi mogoče, da se nahaja mož s krinko v zmoti? Morda je pa le res, da je bila ta lepa ženska le slepo orodje v roki zločinske Tereze? Saj je krasno bitje ravnokar govorilo o svoji uničeni mladosti!

Manuela čita Francisu misli z obraza, je pa dovolj oprezna, da ga ne moti v njegovem razmišljevanju. Kajti od njegove odločitve zavisi njeno življenje ali smrt. Najmanjša neprevidnost, najmanjša prenagljenost more vse, kar je dosedaj s svojo premišljeno pretkanostjo dosegla, za vedno uničiti.

Francis se mahoma obrne in hitro odide proti vratom. Toda Manuela prav dobro zapazi, da postajajo njegovi koraki počasnejši kot da se hoče vrniti. Končno napravi Francis svojemu kolebanju konec, vsaj Manuela ima ta vtis. Hitro se odstrani iz železne celice; Manuela čuje odmev njegovih hitrih korakov, ki pa vedno bolj ponehuje, čim bolj se oddaljuje od celice.

Na njenem lepem obrazu se sedaj pojavi lahek smehljaj zmagoslavja.

«Saj zopet pride, še pride k meni, in tedaj je čas, da ga popolnoma omamim. S svojimi čari in sijajnimi obljubami ga moram prikleniti nase in pripraviti do tega, da pobegne z menoj!»

Cela kopa misli roji sedaj Manueli po glavi Žarek novega upanja odseva iz njenih lepih oči. Saj ni prvič, da se je Manuela iz obupnega položaja izmotala s svojo očarujočo mikavnostjo.

Ljubim te — tvoja sem.

Napočila je poldanska ura. Z mrzlično nestrpnostjo čaka Manuela na prihod svojega čuvaja. Končno sliši odmev njegovih počasnih korakov. Da, pri vratih obstane Francis za hip, kot da si ne upa vstopiti v celico. Slednjič odpre vrata. Manuela zapazi, da se je takoj s plahim pogledom ozrl po celici ter se vidno olajšan oddahnil, ko je videl, da je še živa. Takoj ugane njegove misli. Kažoč na železno steno vpraša Manuela:

«Mislili ste, da bi iz moje namere vendarle mogla postati resnica!»

Francis samo prikima.

«Hotela sem se usmrtiti,» šepeče Manuela, «toda jaz sem vam vendar obljubila, da hočem ostati pri življenju, in — in držala sem vestno dano obljubo.»

Francis pokaže na zajtrk, katerega se ni dotaknila.

«Kaj, ničesar niste zaužili?»

«Nisem mogla, Smrtna bojazen, oh, grozne muke, komaj jih morem še dalje prenašati.»

Francis samo štrli v njo, nato pa postavi jedila na mizo.

«Tukaj je kosilo,» reče komaj slišno.

«Nič ne morem jesti, kot da mi je grlo zadrgnjeno, vedno mi je le smrt pred očmi, grozna, neizbežna smrt.»

Manuela leži sedaj nepremično na trdem ležišču.

V Francisovem srcu se bore kar najbolj čudni in nenavadni občutki. Na eni strani ima občutek zaničevanja napram jetnici, ker je bil navajen trdno verovati vse, kar je rekel njegov gospodar. Na drugi strani pa se mu po njegovem mišljenju tako nesrečna deklica smili, pa ne samo smili, ker ima še en drug, kaj čuden občutek, katerega si pa nikakor ne more raztolmačiti.

Francis stopi bližje. Manuela leži tako mirno, tako nepremično, njen krasen obraz je smrtno bled, oči zaprte. Ali je mrtva? — Nenaden strah navda dušo mladega moža, ki se skloni nad dozdevno mrtvo deklico.

«Gospodična,» zakliče sprva tiho, potem glasneje, «gospodična, ali me ne slišite?»

Manuela nič ne odgovori, prav nobenega znaka življenja ni opaziti na lepi jetnici. Sedaj se Francis upa nalahko dotakniti se njene desnice. Mrzla je kot led. Čudno, Francis občuti sedaj močno bol. Ali naj bi bila res mrtva? Nemogoče. — Hitro steče po vodo in jo moči po čelu, po sencih. Potem pa se skloni k njej ter vleče na uho, če še diha. Kako spretno igra vendar Manuela svojo vlogo! Izpod dolgih svilenih vek opazuje vsak njegov gib. Sedaj, ko se je tako k njej sklonil, ve, da je napočil trenutek, da nadaljuje svojo komedijo po zamišljenem in dobro preudarjenem načrtu.

Polagoma dvigne lepo oblikovani roki in rami.

Kaj je to? Francis osupne tembolj, ker čuti, kako sta objeli njeni mehki roki njegov tilnik, sedaj, sedaj ga vlečeta navzdol. Hoče odskočiti, izviti se njenemu objemu, zaman, nahaja se v neke vrste sanjavi odrevenelosti. In tedaj že sliši tihe besede:

«Francis, imejte vendar usmiljenje z menoj, vi, ki ste edini človek, v čigar očeh sem zaznala, da sočuvstvuje z menoj že dolgo — dolgo časa. Francis, prosim in rotim vas, ubijte me, s svojim zadnjim dihom vas hočem blagosloviti za to zadnjo ljubav!»

«Gospodična,» spravi mladi mož jecljaje iz sebe, «jaz — — — jaz — — —.»

Manuela ga ne izpusti iz svojega objema.

«Oh, usmilite se me vendar! Tu je moje srce. Prebodite ga vendar, prosim vas, mislite na svojo zadnjo smrtno uro, izpolnite zadnjo prošnjo obupane ženske.»

«Ne morem,» vzdihne Francis ter poklekne poleg ležišča.

«Torej ne!» šepeče ona z ugaslim glasom. «Tudi vi me tedaj zapuščate v sili, vi, ki ste mi bili zadnje upanje. Francis, ko sem vas prvikrat zagledala, mi je bilo tako čudno pri srcu, v vaših očeh sem čitala sočuvstvovanje, kakršnega ubožica na svetu še nikdar nisem bila deležna. Oh, pomislite vendar, kako grozna usoda me čaka, imejte vendar usmiljenje z menoj! Da, poljubiti hočem roko, ki me reši zemeljskih bridkosti.»

«Lepa, pretkana pustolovka hoče sedaj dvigniti njegovo desnico k svojim kipečim ustnicam. Toda Francis ji naglo odtegne roko.

«Ne, ne, tega ne!»

Sedaj ga gleda z bolestnim izrazom.

«Tako hudo me tedaj zaničujete?» reče z jecljajočim glasom. «Oh, to je neusmiljeno, naravnost strašno.»

«Vi se motite, gospodična,» odvrne Francis hitro. «Le roke mi ne poljubite, meni, meni, priprostemu krmarju, vi, odlična dama.»

Globok vzdih pride sedaj preko njenih ustnic.

«Odlična dama — jaz? Oh, Francis, vi mislite, da sem iz plemenite rodbine? Seveda, dičim se z visoko donečim imenom, toda to je v moji domovini nekaj vsakdanjega. Verujte mi le eno: če bi bila preje našla tako zvesto srce kot je vaše, ne bi se sedaj nahajala v tej grozni celici kot jetnica.»

Mladi mož gleda lepo grešnico z začudenimi pogledi.

«Zvesto srce, kdo, kdo?» (Dalje prih.)

Lastnik in izdajatelj **Rudolf Juvan** v Ljubljani.
Urednik **Franjo Rupnik** v Ljubljani.
Tiska Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani
(odgovoren **Miroslav Ambrožič**).

Najboljša kolesa in šivalni stroji
so edino
PETELINČEVI
znamke
Gritzner, Adler, Phönix
za dom, obrt in industrijo. Brezplač. pouk, ugodni plačilni pogoji, večletna garancija.

Od dobrega najboljše je švicarski pletilni stroj „Dubied“

JOSIP PETELINC, LJUBLJANA
blizu Prešernovega spomenika za vodo.

Naročajte in zahtevajte Novo Pravdo!

KRAVATE,
ovratnike, naramnice, srajce, nogavice, nahrbtnike in palice, modno blago, toaletne potrebščine, jedilno orodje ima v bogati izberi in po najnižjih cenah edino
Josip Petelinc
Ljubljana
blizu Prešernovega spomenika ob vodi.